

УДК 711.11

к.т.н., професор Осетрін М.М.,
n.osetrin@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7015-4679,
Лебідь М.І., miralebib33@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4907-5164,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУЛЬВАРІВ ЯК ЕЛЕМЕНТА ВУЛИЧНО-ДОРОЖНЬОЇ МЕРЕЖІ МІСТ

Розглянуто необхідність науково-обґрунтованих рекомендацій стосовно реалізації бульварів як елемента вулично-дорожньої мережі.

Ключові слова: вулично-дорожня мережа, рекреація, проектування, реконструкція, бульвар, вулиця.

Світова та вітчизняна містобудівна практика значною мірою використовує таке поняття як бульвар, але дослідивши нормативно-законодавчу базу, науково-дослідницькі джерела, можна зауважити, що широкої та конкретної відповіді на запитання щодо особливостей проектування бульварів не було виявлено.

Аналіз принципів розміщення умов руху транспорту та пішоходів та облаштування існуючих бульварів показує різні підходи реалізації цих об'єктів в міських умовах.

З врахуванням всіх існуючих норм та вже встановлених визначень в науковій літературі, стосовно терміну «бульвар», пропонуємо трактування бульвару, як елемента мережі ландшафтних та рекреаційних озелених територій загального користування в системі ВДМ міста, який:

- розміщується на магістралях, житлових вулицях, набережних та пішохідних трасах\маршрутах у житлових районах;
- призначений для транзитного пішохідного та\або велосипедного руху з забезпеченням короткочасного відпочинку;
- являє собою одно- або багаторядну алею шириною не менше 10 м, що виконує декоративно-планувальну та санітарно-гігієнічну функції.

Діючими містобудівними нормами [8] бульвар трактується як елемент рекреаційної зони, але практика обумовлює більш широке функціональне призначення бульварів – як елемента міського простору, що реалізує рекреаційне призначення. Сучасний закордонний містобудівний досвід надає багато прикладів формування соціальних просторів на ВДМ міст. Виникає потреба вивчити цей досвід для можливості використання в умовах міст України.

Виникає питання, чим відрізняється поняття «бульвар», наприклад, від «вулиці»?

Сучасна містобудівна практика реалізовує нові умови руху пішоходів на ВДМ міста. Створюється соціальний простір, що забезпечує короткочасний відпочинок і зручність переміщення пішоходів, що в значній мірі являється пріоритетом вимог для міських бульварів, які повинні забезпечувати рекреаційні функції.

На відмінну від загальних функцій вулиці, бульвар призначений переважно для пішохідних прогулянок. Це так звана зелена рекреаційна зона, призначена для прогулянок та відпочинку, тоді як вулицею називають автомобільну дорогу з пріоритетом руху транспорту. Ширина проїзної частини бульвару значно вужча від ширини проїзної частини проспекту, тоді як пішохідна частина – навпаки.

Відомо, що **рекреація** – це система заходів, пов'язана з використанням вільного часу людей для їх оздоровчої, культурно-ознайомчої і спортивної діяльності на спеціалізованих територіях, які розміщені поза їх постійним помешканням. Рекреація охоплює всі види відпочинку, а саме: тривалий, короткочасний, цілеспрямований, активний, тихий, і тд. [24]

Зараз місто Київ налічує 19 бульварів.

Проведений аналіз показує, що не всі бульвари міста Києва відповідають існуючим вимогам сформованим для бульварів, а також характеризуються суттєвою різницею конструктивних рішень геометричних елементів.

Разом з тим аналіз існуючої містобудівної практики формування ВДМ показав, що бульвари слугують не тільки для відпочинку людей, а й реалізують транспортні функції. В місті Києві можна виділити ряд бульварів які вже давно втратили свою рекреаційну функцію, слугують лише для пропуску транспортних потоків і виконують транзитну функцію для пішоходів. Виникає питання стосовно невідповідності назви таких вулиць як бульвар, необхідності формування нових бульварів на існуючій ВДМ міст, а також щодо необхідності науково-обґрунтованих рекомендацій стосовно реконструкції і розвитку бульварів як елемента ВДМ міста.

В існуючих нормативних документах закладені параметри для проектування вулиць, проте параметри для проектування бульварів потребують детальних досліджень, це пов'язано з тим, що планувальні рішення бульварів включають в себе велике різноманіття.

Світова містобудівна практика налічує багато прикладів функціонування бульварів:

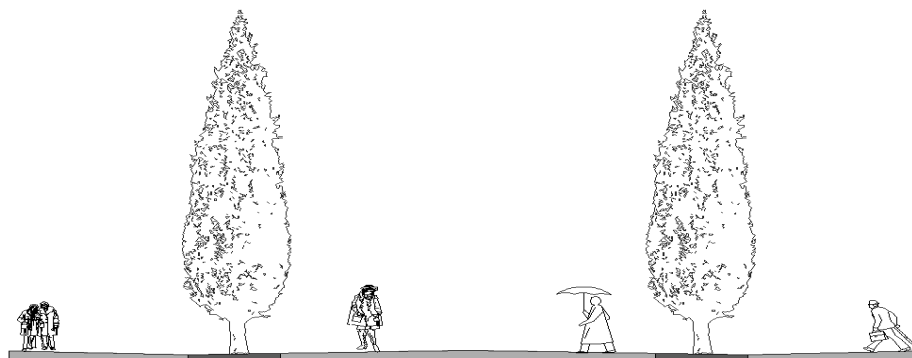
- Бульвар **Тараса Шевченка** з'явився у Києві першим із усіх нинішніх міських бульварів. Спочатку це була Бульварна вулиця, яку через деякий час

перейменували в Шосейний бульвар, потім в Університетський бульвар, а в 1869 році бульвар став Бібіковським. Після 1919 року бульвар отримав свою нинішню назву – бульвар Тараса Шевченка. [25]

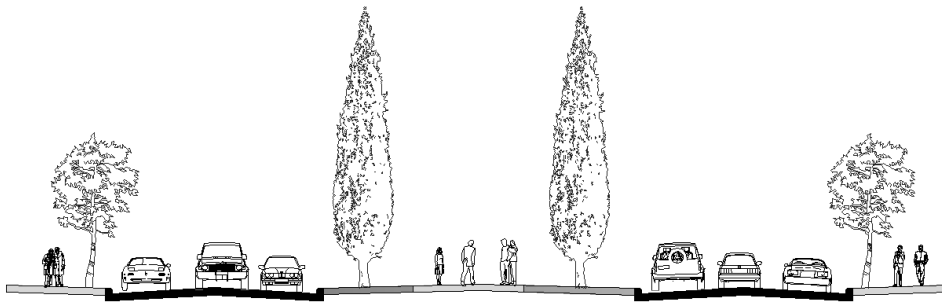
Бульвар у той час був обличчям Києва, він входив до числа щонайдовших вулиць Російської імперії, алея тягнулась на чотири кілометри. [25]

Не дивлячись на перебіг часу, бульвар Шевченка зберіг свої історичні кордони практично незмінними, за винятком ділянки бульвару між площею Перемоги та Повітрянофлотським шляхопроводом – ця частина вулиці була приєднана до проспекту Перемоги у 1985 році. Починається вулиця від Бессарабської площі, а закінчується площею Перемоги. За старих часів Бібіковський бульвар сполучав Бессарабський ринок і єврейський базар (Евбаз) на Галицькій площі (площа Перемоги). [25]

Зараз бульвар є однією із найважливіших магістралей міста Києва з високим транспортним навантаженням (близько 60 тис. автомоб. за добу). [25]

(Бібіковський бульвар - 1869 р.)

(Бульвар Тараса Шевченка - наш час)

Аналогічним з точки зору реалізації функцій транспортного руху являється Берлінський бульвар **Унтер-ден-Лінден**. [26]

- У польському Кракові старе місто від сучасних районів відділяється бульварним кільцем, яке називається **Планти**. [26]

Аналогічним з точки зору планувальних особливостей являється **бульварне кільце в Москві**.

- **Віале-Фрател-Порфіріо-Чіпрарі** знаходиться в Римі і є приємним винятком серед багатьох інших бульварів. Вся справа в тому, що в більшості своїй позначення «бульвар» (viale) в Італії відноситься до шосе, які обсажені деревами з двох сторін, а пішохідні зони з тінистими алеями відсутні. Однак Фрател-Порфіріо-Чіпрарі саме пішохідний бульвар вздовж набережної, на якому є лавки для відпочинку та важливі голуби неподалік від замку Святого Ангела.[26]

- Цікаве рішення має бульвар, що має світову популярність, паризький пішохідний **Монпарнас**. У його околицях в позаминулому столітті любили

селитися художники і поети, які заходили в кафе на бульварі. Створювалися окремі виставки художніх творів. Зараз ці місця також улюблені богемою.[26]

- **Авеніда-да-Лібердаде** - бульвар в Лісабоні, побудований в 1886 році, шириною 90 м і довжиною 1100 м. Він розташований в зоні торгових центрів. Його прототипами були паризькі бульвари. Алеї вимощені плиткою, що утворює чорно-білі візерунки. Гуляти з цього бульвару можна тільки в одну сторону, оскільки він має сильний ухил в 25 %.[26]

- На кубинському **Пасео-дель-Прадо** зосереджені багато пам'ятників архітектури Гавани. Тут знаходяться Будинок науки, Капітолій і Палац одружень, а також безліч інших цікавих будівель, які залучають пішохідні потоки. [26]

Слід класифікувати бульвари в залежності від:

- призначення;
- видів потоків;
- планувальних характеристик;
- розміщення в планувальній структурі міста.

Важливим питанням, з точки зору організації бульварів як елементів міської території, являються вимоги, що характеризують особливості функціонування організації руху транспорту і пішоходів в формуванні зон відпочинку населення, а також рекомендації стосовно геометричних параметрів елементів бульварів та озеленення.

Аналіз нормативної документації і наукової рекомендації надає можливість сформулювати основні вимоги щодо елементів міських бульварів:

- Співвідношення ширини до довжини не менше ніж 1:3; [23]
- Максимальна ширина бульвару – 80м; [3]
- Мінімальна ширина бульвару – 10м; [8]
- Максимальна висота дерев – 0,7-0,8м; [17]
- Ширина основної пішохідної алеї – 4-7м; [14]
- Ширина другорядної пішохідної алеї – 1,5-2,5 м; [14]
- Ширина велосипедної доріжки – 1,5-2м; [14]
- Відстань між входами на бульвар – 150-300м; [17]
- Відстань між лавами на головній алеї – 500-1000м; [3]
- Кількість лав на 100 одночасних відвідувачів [10];
- Середня горизонтальна освітленість – 6 4 2 лк; [11]
- Рівень озеленення бульварів – 60-75%; [5]
- Кількість зелених насаджень [22]:
- Кількість дерев – 350-400 штук/км;
- Кількість кущів – 2000-3000 штук/км;
- Рекомендована відстань між деревами [10]

- Баланс території бульвару [10]

ВИСНОВКИ

Як зарубіжна так і вітчизняна містобудівна практика показує, що бульвари широко використовуються як важливий елемент міського середовища та значною мірою реалізовується як елемент ВДМ.

Виникає потреба коригування в нормативній містобудівній документації терміну «міський бульвар», як елемента ВДМ міста.

Існує необхідність науково-обґрунтованих рекомендацій стосовно реалізації бульварів як елемента ВДМ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Українська радянська енциклопедія: [в 12-ти т.] / гол. ред. М. П. Бажан; редкол.: О. К. Антонов та ін. — 2-ге вид. — Т. 1: А — Борона. — К.: Голов. ред. УРЕ, 1977. — 542, [2] с., [38] арк. іл.: іл., табл., портр., карти. — 50 000 прим.
2. Ерохина В.И. Озеленение населенных мест: Справочник/ Ерохина В.И., Жеребцова Г.П., Вольфтруб Т.И. и др. - Москва : Стройиздат, 1987. - 480 с.: ил.
3. Родичкин И.Д. Краткий справочник архитектора: Ландшафтная архитектура./ Родичкин И.Д. - Київ: Будівельник, 1990. - 336 с.: ил., [16 л. ил].
4. Архітектура: Короткий словник-довідник / За заг. ред. А. П. Мардера. - Київ: Будівельник, 1995. - 336 с.
5. Містобудування. Довідник проектувальника. Видання друге, доповнене. [Текст]/[Панченко Т.Ф., Білоконь Ю, Сімонова О. і інші]; під ред.. Панченко Т.Ф. - Київ: Укрархбудінформ, 2006. -192 с.
6. Закон від 08.09.2005р. №2862-IV "Про автомобільні дороги» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, N 51, ст.556) {Із змінами, внесеними згідно із Законом N 3235-IV (3235-15) від 20.12.2005, ВВР, 2006, N 9, N 10-11, ст.96}.
7. Україна. Наказ. Правила утримання зелених насаджень у населених пунктах України (за станом на 10.04.2006) [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 10.04.2006 N 105 // Верховна Рада України : [сайт]. – Електрон. дані. - К.: Апарат Верховної Ради України, 1994.
8. Планування і забудова територій. ДБН Б.2.2-12:2018. Видання офіційне. - К.: Мінрегіон України, 2018. - 179 с. *Чинний з 1 вересня 2018 р.*

9. Вулиці та дороги населених пунктів. ДБН В.2.3-5-2018. Видання офіційне. - К.: Мінрегіон України, 2018. - 55 с. Чинний з 1 вересня 2018 р. ДБН Б.2.2.5:2011 «Благоустрій територій».
10. ДБН В.2.5-28-2006 «Природне і штучне освітлення». Затверджений Наказом Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 15 травня 2006 р. № 168. - 96 с.
11. Лунц Л.Б. Городское зелёное строительство. Учебник для вузов. Издат. 2-е, доп. и перераб. / Лунц Л.Б. - Москва: Стройиздат, 1974.- 275 с.
12. Горохов В.А. Инженерное благоустройство городских территорий : учебное пособие для вузов / В.А. Горохов, Л.Б. Лунц, О.С. Расторгуев. - Москва: Стройиздат, 1985. - 389 с., ил.
13. Вергунов А.П. Ландшафтное проектирование: Учебное пособие для вузов специальности «Архитектура»/ Вергунов А.П., Денисов М.Ф., Ожегов С.С. - Москва: Высшая школа, 1991. - 235с.
14. Черноносова Т.О. Міське зелене будівництво : конспект лекцій для студентів денної, заочної, прискореної форм навчання, слухачів другої вищої освіти спеціальності 192 – Будівництво та цивільна інженерія фахового спрямування «Міське будівництво та господарство» / Т.О. Черноносова ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова, 2018. – 68 с.
15. Дідик В.В. Планування міст.: Навч. посібник. /Дідик В.В., Павлів А.П. - Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2003. - 412с.
16. Теодоронский В.С. Объекты ландшафтной архитектуры: Учебное пособие для студентов специальности 260500/ Теодоронский В.С., Боговая И.О. - Москва.: МГУЛ, 2003. - 300 с.:ил.
17. Ключниченко Є.Є. Управління містом: Навчальний посібник./ Ключниченко Є.Є. - Киев:КНУБА, 2003. - 260 с.
18. Горохов В.А. Зеленая природа города: учеб. пособие для вузов. Издание 2-е, доп. II перераб./ Горохов В.А. - Москва : Архитектура-С, 2005. - 528 с.
19. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць: Підручник./ Кучерявий В.П. - Львів: Світ, 2005. - 456 с.: іл. Бібліогр. - 450 с.
20. Черноносова, Т.О. Конспект лекцій з курсу «Садово-паркове та ландшафтне будівництво» [Текст] / Укл.: Т.О. Черноносова; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва – Харків: ХНАМГ, 2010. – 56 с.
21. Бутягин В.А. Инженерное благоустройство городских территорий: Учебник для вузов. [Текст] / Бакутис В.Э., Бутягин В.А., Лунц Л.Б. - М., Стройиздат, 1971. - 227 с.

22. Владимиров В.В. Районная планировка и системный подход [Текст] / В.В. Владимиров // Районная планировка: Сб. научн. тр. - М.: ЦНИИП градостроительства, 1976. - С. 12-16.

23. Оздоровчо-рекреаційні технології та якість життя людини: монографія / Ю.О. Павлова. - Львів : ЛДУФК, 2016. - 356 с.

24. Строительство и архитектура. Бульвары: Архитектурный облик прошлого и настоящего. Перловская Е.С., Пуляевская Е.В. - ВЕСТНИК ИрГТУ, №2 (97), 2015. 116 с.

25. Електронний ресурс:
http://kievtown.net/ukr/sights/shevchenko_boulevard.html

26. Електронний ресурс:
<http://travellife.com.ua/virtual-tours/znamenityie-bulvaryi-mira.html>

к.т.н., профессор Осетрин Н.Н., Лебедь М.И.,
Киевский национальный университет строительства и архитектуры

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ БУЛЬВАРОВ КАК ЭЛЕМЕНТА УЛИЧНО-ДОРОЖНОЙ СЕТИ

В статье идет речь о необходимости научно-обоснованных рекомендаций по реализации бульваров как элемента улично-дорожной сети.

Ключевые слова: Улично-дорожная сеть, рекреация, проектирование, реконструкция, бульвар, улица.

Ph.D, professor Osyetrin N.N., Lebid M.I.,
Kyiv National University of Civil Engineering and Architecture

FEATURES OF THE ORGANIZATION OF AVENUES AS AN ELEMENT OF THE ROAD NETWORKS

This paperwork is about necessity of scientifically grounded recommendation on the implementation of avenues as an element of road network.

Key words: Road network, engineering (highway), reconstruction, regeneration, avenue, street.